

SZILÁGYI ZSÓFIA EMMA

Édes Szeged, drága Budapest¹

Miután felköltöztem Budapestre, rendkívül hamar jóban lettem az épületekkel. Hellóval, napszaknak megfelelően jó napottal, jó estéttel, üdvözlőmmel, tiszteletemmel, mélységes tiszteletemmel vagy egy lassú biccentéssel köszönök azoknak az épületeknek, amikről tudom, mikor épültek. Hellóval köszönök az 1973-ben átadott Déli pályaudvar új épületének, üdvözlőmmel az 1911-ben nyílt Erkel Színháznak, míg biccentek például az 1000 után készült Mátyás-templomnak, még akkor is, ha ma már egy teljesen új épületet áll ott.

Egyszerűen cso-dá-la-tos! Kétségtelen, a legszebb városok egyikébe költöztem. Ha valaki a környezetemben azt állítja Bécs szebb, akkor fel is út, le is út. Nem barátkozhatok egy olyan emberrel, akinek az esztétikai élményei Budapesttel kapcsolatban homlokegyenest ellenkeznek az enyémmel. Pontosan tudom, hogy objektív esztétikai mértékek nincsenek, mégis az esztétikai érzés abszolút és kategorikus volta kényszerít engem olyan határozott és kegyetlen ítéletekre, hogy megtagadjam az olyan emberektől a barátságomat, akik nem látják a nyilvánvaló szépséget. Ráadásul az eszem lusta és lanyha, az egyszerűséget szereti, nem lép át a saját határain. Csak azokat az elveket kedveli, amik a már alapvetően felépített elgondolásaimmal azonosak. De facto nyakas alföldi vagyok, és kész. De hogy kicsit azért túlmutassak a szubjektív és individuális érvényű esztétikai meggyőződéseimen, el kell mondanom, hogy számomra az egyik legjobb érzés, amikor az izgatottan pislogó külföldieket figyelem, miközben azok Budapestet csodálják. Szükségem van rájuk, az ő szemükre, szívükre, tátott szájukra, akadozó sóhajukra, mert ezek megerősítik bennem azokat az érzéseket, amiket a fővárosom iránt táplálok. Mit táplálok... Hizlalok! Van, hogy letelepedek valamelyik nevezetesség elé egy padra, lépcsőre vagy egyszerűen a földre, és a turisták arcát nézem, onnan olvasom le, milyen páratlan helyen dobott le engem a gólya. Figyelem őket, a kipirult arcukat, a fáradt tekintetüket, és anélkül, hogy tudnám, hol kirándultak aznap, melyik hídon mentek át és hányszor, melyik fürdőben pihentek, hol ettek méregdrága gulyáslevest, hol sózták rájuk a gagyri szuveníreket, pontosan érzem, milyen egyedülálló élményben volt részük. Ha pedig megunom az ücsörgést, de még mindig vágyom tovább nézni a turistákat, sétára indulok Pest nyüzsgőbb utcáiba, ahol biztosan tudom, hogy megfordulnak a jó kaják, a szórakozási lehetőségek vagy a hangulat miatt. Figyelem a kínaiakat, a svédeket, a németeket, az olaszokat, a lengyeleket, a spanyolokat, az oroszokat, ahogy beülnek egy étterembe, kávézóba, kocsmába, mielőtt még rájuk rontana egy pincér. Végigbattyogok a Király vagy a Kazinczy

¹ Részlet a *Szonja* c. regényből, amely szeptemberben jelenik meg a Helikon gondozásában.

utcán, alkalomadtán a Gozsdu-udvarba is betévedek, de azon csak átszaladok, mert egyrészt vidékiként megrémít, hogy fér be ilyen kis helyre ennyi ember, másrészt a legelső alkalommal is csak úgy átsuhanam. És mivel így maradt meg az érzés, azóta is átsuhanva esik jól.

De azért nehogy azt hidd, hogy elfogult és vak vagyok, afféle „turista-szemű” vagy szentimentális vidéki, nemcsak az épületek időtlen hangulatát, a történelmet árasztó atmoszférát szeretem, hanem azt is, amikor fúj a szél, és a képembe tolja a város mocskát, ilyenkor egész Budapest recseg a fogam alatt. Ropog a ma, a tegnap, a tegnapelőtt. Amikor óvatlanul sétálok az utcán, szeretem, ha váratlanul megcsap a török kifőzdék forró párát okádó kürtője, a kapualjából áradó tömény hűgyszag, a dohos, penészes pincék hideg szaga. Vagy amikor este olyan rossz kinézetű alakok mellett haladok el, akikkel reggel nyolckor sem életbiztosítás találkozni. Szeretem a soha nem oszló tömeget, ami miatt képtelenség tempósan haladni, de még azt is szeretem, amikor alig járnak az utcán, a szembejövő gyalogos viszont képtelen egy centit is arrébb húzódni, hogy a másik elérjen, és szeretem vasárnap reggel kerülgetni a bulizók hányását csipegető galambokat. Ismerem a Magdolna-, Losonci-, Orczy- és Századosnegyed egyes utcáit, ahova az ember egyedül és este szinte soha, de többekkel és nappal sem szívesen megy. Sértődtem már meg hajléktalanra is, amiért lelépett. Morbid, de elköltözött. Hónapokig a mi kapualjunkkal szemközt lévő padon koldult és aludt felváltva. Rendszeresen vittem neki ételt, italt, napilapokat és könyveket, ruhákat is turiztam neki. Beszélgetni csak nagyon ritkán lehetett vele, sokkal komolyabb ember volt annál, hogy felesleges locsogással töltse az idejét. De hálás volt mindenért. Soha nem volt részeg, nem szemetelt, nem piszkította össze az utcát. Végül egyik nap eltűnt. Matracostól, hátizsákostól, mindenestől. Tudtam, hogy hajléktalanszállóra soha nem menne, és mindig büszke volt arra, hogy életében nem betegeskedett. Attól tartottam, baja esett, megverték, talán meg is ölték. Pár héttel később megláttam Sanyit a Deákon. Matracostól, hátizsákostól, mindenestől... Hatalmasat csalódtam benne! És a giliszták is hiányoznak. Szeged minden esőzéskor tele van gilisztákkal. Térkő ott is van, persze, de nem akadályozza őket, találnak valami kis repedést és felkúsznak a felszínre. Pesten még egyet sem láttam. Talán az elképesztően kevés zöldterület, vagy mire kibújnak a földből, az emberek már szét is hordják őket a cipőtálpukon. De ha már gilisztáknál meg a földnél tartunk, valójában a puszta is hiányzik. Jó volna Budapesten valami jó nagy összefüggő sík terület, egy igazán nagy...

Alföldiként megszoktam, hogy kizárólag előre nézek, mert nincs semmi látnivaló körülöttem. Onnan ismerni fel az alföldi embert, hogy nem néz fel vagy oldalra, lefele is csak ritkán, ha temetésen van, nagy ritkán egy lassú kört leír a fejével. Számára irreleváns, hogy a fej 180 fokban képes forogni. El is felejt, szinte újra meg kell tanulni. Nekem is rengeteg sok időbe telt, mire megszoktam, hogy Budapesten érdemes nézelődni. De máig megesik, hogy

egy hosszú utcán sétálva meredten nézek magam elé. Anya mondta, hogy te is alföldi vagy, és a szüleid is. Nem tudom, hogy a szüleiddel, vagyis a nagyszüleimmal mi a helyzet, de az anyai nagyszüleim úgy éltek le nyolcvan évet, hogy nem nézelődtek. Csak előre, mindig előre. Ha elég sokáig figyelsz egy alföldit, észreveheted, milyen szomorkás ember. A fizimiskája pláne. Az arca olyan megtört. A sok hunyorgás a napon, a szemöldökráncolás beléivódott. „Olyan napszíttá a természeted”, szokta mondani anyám néha. Ez kvázi a melankolikusnak feleltethető meg, de mégsem. Kicsit árnyaltabb, a különbség érezhető, hangzásra, ízre is. A pusztai lét tapasztalata is generációról generációra öröklődik. A sejtekbe ivódott, ha valami baj van, akkor nincs hova menekülni, mert nincs semmi és senki a környéken. Se hegyek, se erdőségek, semmi, ami a veszély és közéd álljon. Csak a csupasz föld és az öklöd van. És isten sem segít. Talán hébe-hóba megkönyörülne, amennyiben hozzá fordulnánk, de ha megnézünk egy hazai vallási térképet, szembetűnik, hogy ezen a vidéken a legzavarosabb. Van mindenféle vallású ember, de a legtöbb olyan, aki nem hisz semmiben. Meglehet azért, mert a pokolhoz közelebb vagyunk, mint egy hegyvidéki ember. Alulról a lángoló katlan égeti a talpukat, felülről a nap forralja a fejünket. Ránk Isten és a Sátán egyformán veszélyes. Ennek ellenére az alföldieknél nincs vendégszeretőbb, jószívűbb ember és társaságban is a legelevenebb, de egyedül: totális befordulás.

De visszatérve a fővárosra... Nagyon félttem. Félek, hogy Budapestről lassan kitiltják Budapestet, mert árt neki... Ez valójában már zajlik is, de talán még nem visszafordíthatatlan. Hatszáznyolcvankilencezer étterem, cukrászda és kávézó van csak a belvárosban. Tök egyforma és nagyon trendin drága mindegyik. Az igazi, jó kis családi éttermek, hangulatos bárók megszűntek, minden megszűnt. Ami nem szűnt meg, az el van kerítve, fizetős vagy olyan lepukkant, hogy nem szívesen töltöd ott az idődet. Nyilván azért alakult így, mert a lakók fele nem is itt született, nem ismerték, nem ismerik és nem is érdekli őket a város. Emiatt viszont lassan múzeumává avanzsálják, mutatóba lesz minden, amitől Budapest Budapest. És teljesen elérhetetlen azok számára, akik itt terveznek lélni egy életet. A lakosok kiszorulnak a megfizethetlenség és az élhetetlenség miatt. Az ember bemegy, meglátja, mi mennyibe kerül, és miután szénné égett, milyen csóró, bánatosan kislattyog.

Budapest lassan elveszti azt, ami miatt csodáljuk. Sorra épülnek a méregdrága, karakter nélküli, jellegtelen monstrok, sunyin egy-egy régi, impozáns épület közé húzzák fel őket. Tegnap még egy volt az utcában, ma már három és így tovább. Mert fel lehetne újítani az öreg polgári lakásokat, ki lehetne űzni belőlük a penészt és a pinceszagot, de ehelyett ledózerolják, felhúznak helyére egy újat, abban több pénz van. A korszerűsítésben fele annyi pénz sincs, mint egy építkezésben. Nem vitatom, lehet, hülyeségeket beszéllek, nem értek hozzá, de az szent, hogy nem jó az irány. Természetesen ha rajtam múlna, egyik épülethez sem nyúlnék hozzá, renováltatni sem enged-

ném, hagynám a házakat magukra, minden betegségükkel együtt, ami meg a másik véglet... Na de a Budapesttel való felfokozott érzelmi állapotomról egyelőre ennyit. Fogok még beszélni erről sokat, hiszen mostanra már számodra is világossá válhatott, hogy a Dunát is a hátamra tetováltatnám, ha nem félnék annyira fájdalomtól és a fertőzésektől.